

Нарощування потенціалу
педагогічних працівників щодо використання
Міжнародної класифікації функціонування,
обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ),
архітектурної доступності та універсального дизайну
в освітньому середовищі

1+1

КЕРІВНИЦТВО ДЛЯ ТРЕНЕРІВ

Впроваджується:

**Нарощування потенціалу педагогічних працівників
щодо використання
Міжнародної класифікації функціонування,
обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ),
архітектурної доступності та універсального дизайну
в освітньому середовищі**

Керівництво

для тренерів

Цю публікацію здійснено у рамках проекту, який впроваджується Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) за підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку через Німецький банк розвитку (KfW). Зміст цього матеріалу є виключною відповідальністю авторів та не може жодним чином сприйматися як такий, що відображає погляди Уряду Німеччини та/або ЮНІСЕФ.

Укладачі:

Горбенко Інна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту, практичної психології та інклюзивної освіти Університету Григорія Сковороди у Переяславі

Федоренко Оксана Филімонівна, кандидат педагогічних наук, начальниця сектору професійного розвитку педагогічних працівників державної установи «Український інститут розвитку освіти»

Рецензент:

Софій Наталія Зіновіївна, кандидат педагогічних наук, перший заступник директора державної установи «Український інститут розвитку освіти».

Нарощування потенціалу педагогічних працівників щодо використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ), архітектурної доступності та універсального дизайну в освітньому середовищі: керівництво для тренерів / укладачі І. Горбенко, О. Федоренко, 2022, 46 с.

Публікація містить практичні поради та приклади вправ для тренерів, які пройшли відповідне навчання і будуть проводити навчально-практичні заходи для педагогічних працівників. Публікація сприятиме розвитку спроможності учасників заходів щодо ефективної організації інклюзивного освітнього середовища з урахування потреб всіх учнів, з особливим наголосом для педагогів на використанні універсального дизайну й МКФ.

© Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2022

Усі права застережено. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в іншій публікації в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди з ЮНІСЕФ

*«Розкажіть мені – і я забуду,
навчіть мене – і я, можливо, запам'ятаю,
залучіть мене – і я навчусь»*

Бенджамін Франклін

Шановні тренери! Ми створили цей посібник для вас, бо, як і Бенджамін Франклін, переконані, що залучення – найкращий спосіб аби навчатися! Навчатися, щоб розбудовувати інклюзивне освітнє середовище з урахування потреб УСІХ учнів, з особливим наголосом на використанні універсального дизайну й МКФ як інструментів для організації інклюзивного навчання. Разом з вами ми навчалися через тренінги. Це була спланована діяльність, спрямована на досягнення певних змін у ваших знаннях, досвіді, навичках, ефективності та ставленні.

Ми обрали тренінги за основу й у цьому посібнику. Тренінг, як двосторонній процес навчання, передбачає активну участь усіх присутніх, коли знаннями і досвідом діляться усі – і тренери й учасники. Так, тренер керує процесом навчання, але він – не єдине джерело знань і досвіду, бо основна мета тренінгу – НЕ передавання знань, а формування знань і навичок учасників. Саме тому для організації навчання ми пропонуємо мінілекції з «мозковим штурмом», проблемні питання та дискусії в парах чи групах, практичні вправи, рольові ігри та інші активності. Це дасть змогу створити середовище, що сприятиме діалогу та участі учасників щодо основних тем.

Ці матеріали розраховані для навчання педагогічних працівників. Ми не будемо довго зупинятися на тому, як навчаються дорослі, але поділимося з вами кількома порадами, що допоможуть вам як тренерам:

- щоб продемонструвати хороші результати, дорослі потребують поваги, як у спілкуванні так і в організації тренінгу. Тому не забувайте про роль правил, очікувань та таймінг під час навчання;
- починайте з інформації, яка відома учасникам, та будуйте концепцію тренінгу з цієї відправної точки;

- пам'ятайте про необхідність надавати учасникам можливості осмислити та зробити висновки з практичних вправ, а не просто переходьте до наступного виду діяльності;
- готуйте зміст тренінгу з урахуванням різних стилів навчання.

Якщо на основі матеріалів посібника ви розроблятимете власні тренінги, то почніть з таких запитань:

- Хто буде брати участь у тренінгу? Чому?

Чому цей тренінг потрібний учасникам, та як вони пов'язані з цією темою?

Що має стати результатом тренінгу (з погляду знань, навичок та ставлення)?

Віriamo, що наші підказки та висвітлені у посібнику теми допоможуть вам зорієнтуватися у плануванні та проведенні навчання для педагогічних працівників.

Бажаємо успіхів та натхнення у ваших тренерських починаннях та чекаємо на продовження нашої спільної діяльності!

Щиро ваші

Оксана Федоренко та Інна Горбенко

Нарощування потенціалу педагогічних працівників щодо використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ), архітектурної доступності та універсального дизайну в освітньому середовищі

Тренінг для тренерів

Розвинути спроможності учасників щодо ефективної організації інклюзивного навчання з урахування потреб усіх учнів, з особливим наголосом на дітей з особливими освітніми потребами та використанням універсального дизайну й МКФ як інструментів для інклюзивного навчання.

Мета

- Знатимуть різні моделі розуміння інвалідності та особливих потреб в освіті.
- Сприятимуть мінімізації впливу бар'єрів у навчанні учнів з ООП та орієнтуватимуться на можливості й здатності таких дітей.
- Розвинуть навички роботи над універсальним плануванням уроків та застосуванням адаптацій та модифікацій під час організації інклюзивного навчання.
- Розумітимуть, що таке Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (далі – МКФ) та які компоненти вона охоплює.
- Використовуватимуть МКФ як універсальний підхід, що не передбачає попереднього виключення жодної дитини або дорослого з числа тих, у кого є чи може бути інвалідність, та створює ефективну основу для розуміння інвалідності в контексті інклюзивної освіти.
- Знатимуть, з якою метою розробляється індивідуальна програма розвитку для учня з особливими освітніми потребами, та розвинуть навички у її розробленні.
- Знатимуть моделі співучителювання та розвинуть навички ефективної співпраці вчителя і асистента вчителя.
- Удосконалять навички ефективного спостереження за дітьми для визначення сильних сторін і потенційних обмежень в їхній діяльності під час освітнього процесу.
- Розвинуть навички фіксування бар'єрів і визначення полегшуючих чинників для учнів у навколишньому середовищі.
- Сприятимуть створенню безпечного, інклюзивного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладів освіти.
- Розумітимуть основні компоненти тренінгу та основні принципи роботи з дорослими.

Очікувані результати

Зміст

Вступ.

Тренінг для тренерів

Частина 1

Тема 1.	Основні принципи та філософія інклюзивної освіти.	7
Тема 2.	Трирівнева модель педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання. Поняття універсального дизайну.	11
Тема 3.	Універсальний дизайн в освіті. Практика універсального планування уроків.	14
Тема 4.	Поняття про сутність та роль адаптації й модифікації. Розумне пристосування.	17
Тема 5.	Індивідуалізація освітнього процесу шляхом розроблення індивідуальної програми розвитку.	20
Тема 6.	Діяльність асистента вчителя в інклюзивному середовищі.	25

Частина 2

Тема 1.	Поняття інвалідності у контексті прав людини. Бар'єри на шляху до участі. Біо-психо-соціальна модель розуміння інвалідності.	28
Тема 2.	Знайомство зі структурою та компонентами МКФ. Поняття про участь та діяльність.	32
Тема 3.	Використання МКФ в інклюзивній освіті. Знайомство з платформою «МКФ для інклюзивного навчання». Роль МКФ для виявлення та оцінки особливих освітніх потреб. Педагогічне спостереження на основі МКФ.	38

Основні принципи та філософія інклюзивної освіти (1,5 год)

Тема 1

Вступ. Знайомство. Очікування учасників.
Цілі та завдання модуля.

Діяльність 1

30 хв.

Орієнтовний
час:

Мета цього
завдання

– познайомити учасників між собою,
створити атмосферу довіри і прийняття;
ознайомити із цілями і завданнями тренінгу.

1. Представтесь учасникам і запропонуйте вправу на знайомство. Наприклад, назвати по колу своє ім'я та продовжити речення «Хто мене добре знає, той знає, що я...»
2. Проведіть активізуючу вправу «Бінго», щоб дати змогу порухатися та краще познайомитися одне з одним. Роздайте учасникам роздатковий матеріал «Бінго».
Поясніть, що в кожній клітинці таблиці записані інтереси, схильності та здібності людини. Учасники повинні, рухаючись по аудиторії та спілкуючись одне з одним, знайти людину, яка володіє тією чи іншою здібністю та записати її ім'я у відповідну клітинку таблиці. Кожну людину можна записати лише один раз. Перемагає в грі той, хто першим заповнить всі клітинки.
3. Познайомте учасників з темою та завданнями тренінгу, зазначеними у презентації.
4. Запропонуйте учасникам методом «мозкового штурму» виробити правила роботи в групі. Коментуйте правила, щоб вони були зрозумілими усім учасникам. У формулюваннях уникайте частки «не»
5. Попросіть учасників написати на стікерах свої очікування щодо тренінгу та висловити їх.

Орієнтовний час:

20 хв.

Мета цього завдання

– обговорити з учасниками право на освіту з позиції забезпечення прав людини.

1. Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів.
2. Зверніть увагу на такі документи:
 - Загальна Декларація ООН про права людини (1948 р.)
 - Конвенція ООН про права дитини (1989 р., ратифікована Україною в 1991 р.)
 - Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993 р., 48 сесія Генеральної Асамблеї ООН)
 - Саламанська декларація (1994 р.)
 - Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю 2006 р. – ратифікація Україною 16 грудня 2009 р.

Зупиніться на Статті 24. Конвенції (Освіта). Зверніть увагу, що:

- держави-учасниці визнають право на освіту без дискримінації і відповідно до рівних можливостей забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях;
- діти з інвалідністю не виключаються через інвалідність із системи загальної освіти, мають нарівні з іншими доступ до інклюзивної, якісної та безоплатної початкової й середньої освіти в місцях свого проживання; забезпечуються пристосуванням, що враховує індивідуальні потреби.

Під час лекції порівняйте визначення «інклюзивна освіта», «інклюзивне освітнє середовище», «особа з особливими освітніми потребами» з позиції ЮНЕСКО та з позиції законодавчого та нормативно-правового забезпечення в Україні.

Скористайтесь презентацією та статтею 1 (основні положення) Закону України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Продемонструйте просвітницьке відео «Про інклюзивну освіту» <https://icfinedu.org/ua>

10 хв.

Орієнтовний час:

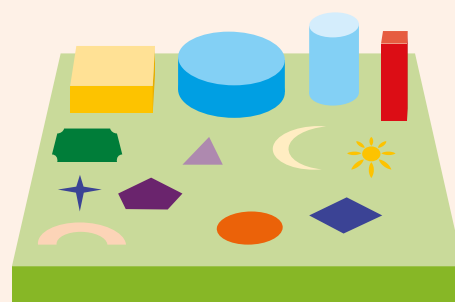
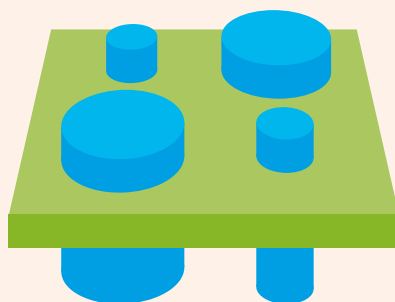
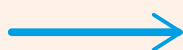
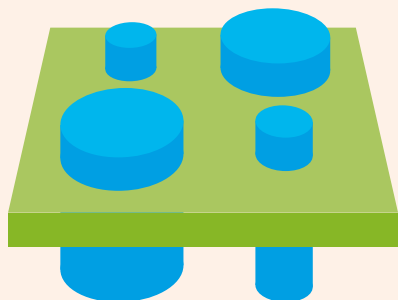
– з'ясувати рівень диференціації учасниками понять «інклюзія» та «інтеграція»; уникати надалі підміни понять.

Мета цього завдання

Під час виконання завдання використовуйте ватман і маркери та фіксуйте висловлювання учасників щодо кожного з двох понять.

Разом із групою підсумуйте спільне та відмінне у цих поняттях. Наголосіть на основних відмінностях, використовуючи візуалізацію, подібну до дошки Сегена, як от:

Діяльність 4

Робота в парах.

Що це: сегрегація, інтеграція чи інклюзія?

Орієнтовний час:

30 хв.

Мета цього завдання

– обговорити на прикладі коротких ситуацій відмінності між сегрегацією, інтеграцією та інклюзією.

Кількість ситуацій залежить від кількості учасників у групі та наявного часу.

- Попросіть учасників в парах або у малих групах визначити процеси, які відповідають тій чи іншій ситуації
- Роздайте учасникам ситуації (використовуйте Додаток 3 за покликанням:
http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-dodatok3.pdf)
- Прокоментуйте результати відповідей

Трирівнева модель педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання. Поняття універсального дизайну (1,5 год)

Тема 2

Мінілекція «Визначення ролі вчителя у формуванні інклюзивного середовища».

Діяльність 1

15 хв.

– ознайомити учасників із роллю вчителя
у формуванні інклюзивного середовища.

Орієнтовний
час:

Мета цього
завдання

1. Проведіть мінілекцію, використавши матеріали презентації.
2. Важливо донести учасникам ідею про те, що запровадження інклюзивної освіти – це компонент загальної освітньої реформи (покажіть слайд Формули Нової української школи).
3. Ознайомте учасників з новим професійним стандартом вчителя, наголосивши на інклюзивній компетентності та тлумаченні, що вона означає.
4. Пов'яжіть тлумачення «інклюзивної компетентності» з Профілем інклюзивного вчителя (міжнародний документ, перекладений на 22 мови світу). Наголосіть на тому, які знання та навички необхідні педагогу, аби створювати інклюзивне середовище, надаючи підтримку учням, які цього потребують.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

Важливо,

15 хв.

– представити і проаналізувати трирівневу модель педагогічної підтримки в класі з інклюзивним навчанням із зазначенням ролей вчителя, команди психолого-педагогічного супроводу, працівників ІРЦ.

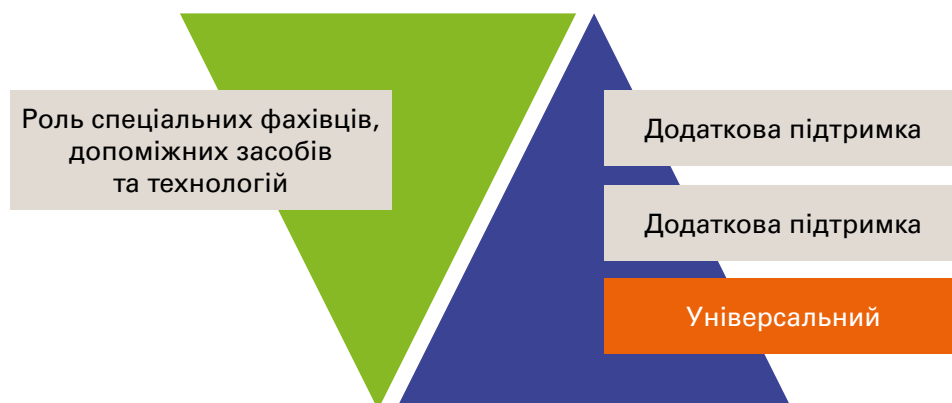
щоб усі учасники побачили, у чому сутність рівнів педагогічної підтримки та зрозуміли, що більшість дітей у класі вчитель може підтримати самостійно, якщо він має певні переконання й уміння, а відтак, покладає великі надії на досягнення кожного учня у класі.

1. Проведіть мінілекцію, користуючись такою інформацією. Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів:

Чи може вчитель сьогодні під час навчання орієнтуватися на середнього учня у класі й чому?

- Сьогодні вчителі навчають в досить розмаїтих класах і вже не можуть орієнтуватися на середнього учня.
- Методи, підходи, завдання мають бути такими, щоб сприяти участі і діяльності кожного учня у класі.
- Якщо вчитель застосовує під час навчання інклюзивний підхід, то йому вдається залучити до уроку більшість учнів. Тобто більшість дітей у класі вчитель може підтримати самостійно, якщо він має певні переконання й враховує індивідуальні можливості й досягнення кожного учня у класі.

2. Продемонструйте просвітницьке відео «Про трикутник підтримки» <https://icfinedu.org/ua>
3. Попрацюйте зі слайдом презентації із зображенням трикутника педагогічної підтримки

Зверніть увагу, що цей трикутник уособлює трирівневу модель педагогічної підтримки учнів у класі і наочно демонструє, що більшість дітей у класі вчитель може підтримати самостійно (основа трикутника – універсальний рівень педагогічної підтримки, що відповідає принципам універсального дизайну).

Універсальний дизайн. Принципи універсального дизайну.

45 хв.

– ознайомити учасників з концепцією універсального дизайну, принципами універсального дизайну та їх практичним застосуванням.

1. Ознайомте учасників з поняттям «універсального дизайну», засновником Концепції універсального дизайну та завданнями
2. Покажіть учасникам мультфільм «Універсальний дизайн – світ зручний для кожного» (https://www.youtube.com/watch?v=aC9MTMCYNHA&t=4s&ab_channel=UNDPUkraine)
3. Пригадайте принципи універсального дизайну, які були проілюстровані у мультфільмі
4. Наведіть приклади універсального дизайну архітектури, інфраструктури, предметів, побуту (використавши презентацію та додаткові ресурси до теми)

Учасники мають засвоїти, що з початку проєктування предметів, процесів чи послуг треба передбачити і забезпечити їх доступність для УСІХ людей (Концепція Універсального дизайну).

1. Буклет «Універсальний дизайн у громаді»
https://usif.ua/images/news/2021_09_01/UniversalDesign-ItemsSpaceInfoServices_Brochure_Web_1.pdf
2. Відеоурок «Універсальний дизайн: базові поняття»
<https://ud.org.ua/biblioteka/multimedia-library/451-universalnij-dizajn-bazovi-ponyattya>
3. Відеоурок «Універсальні ознаки доступності»
<https://ud.org.ua/biblioteka/multimedia-library/458-universalni-oznaki-dostupnosti>

Діяльність 3

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

Додаткові ресурси

до теми:

Тема 3

Універсальний дизайн в освіті. Практика універсального планування уроків (1,5 год)

Діяльність 1

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

Орієнтовний час:

15 хв.

Мета цього завдання

– ознайомити учасників із практичними прикладами застосування універсального дизайну в освіті під час планування та проведення уроків.

1. Ознайомте учасників із визначенням терміну «універсальний дизайн у сфері освіти», наголосивши, що на сьогодні цей термін закріплено законодавчо на рівні Закону України «Про освіту».
2. Проведіть мінілекцію, скориставшись презентацією та додатковими ресурсами до теми.
3. Поміркуйте з учасниками над прикладами множинних способів залучення учнів до навчання, представлення навчальних матеріалів та оцінювання учнів.

Діяльність 2

Вправа «Якби я був / була вашим вчителем...»

Орієнтовний час:

15 хв.

Мета цього завдання

– визначити разом з учасниками, яка інформація про учнів допомагає вчителю їх якісно навчати.

1. Запропонуйте учасникам уявити ситуацію: «Уявіть собі, що я ваш вчитель. Напишіть 5 речей про себе, що я, як вчитель, повинна знати про вас, щоб вам легше було навчатися, а мені легше було вас навчати».
2. Запропонуйте озвучити (4-5 осіб за бажанням). Зверніть увагу, що інформація повинна бути дуже конкретною.
3. Рефлексія: поміркуйте разом, в чому цінність цієї вправи? Як було у цій вправі? Що вона нам ілюструє? Для чого ми її виконували?

15 хв.

Орієнтовний час:

– ознайомити учасників із різними стилями навчання.
Продемонструвати роль стилів навчання
під час розроблення універсального уроку.

Мета цього завдання

1. Проведіть мінілекцію, скориставшись презентацією.
2. Розкажіть про використання різних стилів навчання. Як це допомагає вчителю у проектуванні універсального уроку.
3. Запропонуйте порівняти 2 фрагменти уроку, визначивши, який із них є універсальним.
4. Проаналізуйте, завдяки чому вдалося досягнути універсальності.
5. Підсумуйте інформацію про універсальний дизайн для навчання.

Фрагмент уроку 1. Зі спостереження: на уроці діти сиділи за партами. Вчитель подавала новий матеріал – розповідала, записувала на дошці, показувала малюнки до слів (тема «Іменник»). Діти відповідали усно, читали правило в книжці вголос. Після «фізкульт-хвилинки» виконували вправу з підручника (переписали і підкреслили іменники). Вчитель викликала учнів по черзі зачитувати речення, називати підкреслене слово (якщо відповідь була неправильною, то запитувала інших учнів як правильно).

Фрагмент уроку 2. Зі спостереження: на уроці діти сиділи за партами. Вчитель біля дошки подавала новий матеріал (тема «Іменник»). Вона писала на дошці і підкреслювала кольоровою крейдою. Діти працювали в парах за завданням «інтерв'ю» – просили назвати 5 іменників, що їх оточують...що бачив по дорозі до школи. Іменники записували). Разом з дітьми вчитель розбирала правило з підручника і намалювала схему до правила. Приклади до правила обирали так: вчитель називає слово і записує, якщо «правильно», то діти плескали в долоні та записували слово. Після «фізкульт-хвилинки» діти об'єдналися у групи й працювали по черзі в осередку письма, осередку читання, осередку малювання. На домашнє завдання учні мали можливість обрати одну з вправ, але мали пояснити свій вибір.

Універсальний дизайн у навчанні дає змогу розробити широке коло навчальних продуктів та довкілля (навчальна програма, навчальний план, оцінювання знань, методи викладання, завдання тощо) для участі та діяльності всіх учнів з урахуванням їхніх потреб від початку.

Універсальний дизайн у навчанні базується на:

- використанні різноманітних методів для представлення інформації, легкого сприйняття та розуміння інформації,
- наданні учням альтернативних способів діяти і демонструвати те, що вони знають,

Підсумуйте:

- врахуванні інтересів учнів, виборі навчального змісту та способів мотивування учнів, пропонуючи різні рівні складності.

Універсальний дизайн освіти не суперечить іншим методам і практикам. Він фактично включає і підтримує багато сучасних, заснованих на дослідженнях підходах до навчання, таких як:

- врахування стилів навчання
- спільне викладання
- диференційоване викладання
- оцінювання, засноване на успішності (формувальне)
- навчання в процесі реалізації проєкту
- мультисенсорне навчання (з урахуванням різних сенсорних стилів і їх впливу на навчання та поведінку)
- теорія множинного інтелекту
- принципи навчання, орієнтовані на учня та інше.

Додаткові ресурси

до теми:

1. Буклет «Освіта інклюзія та універсальний дизайн»
https://usif.ua/images/news/2021_08_30/EducationInclusiveUniversalDesign_Brochure_Web_2.pdf
2. Відеоурок «Універсальний дизайн у навчанні»
<https://ud.org.ua/biblioteka/multimedia-library/452-universalni-dizajn-u-navchanni>

Поняття про сутність та роль адаптації й модифікації. Розумне пристосування (1,5 год)

Тема 4

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

Діяльність 1

15 хв.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

– представити і проаналізувати рівні додаткової підтримки відповідно до трирівневої моделі педагогічної підтримки в класі з інклюзивним навчанням із зазначенням ролей вчителя, команди психолого-педагогічного супроводу, працівників ІРЦ на кожному з рівнів.

1. Проведіть мінілекцію. Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів:

Чи завжди вчителям вдається залучити до уроку усіх учнів через універсальний рівень підтримки? Поясніть свою думку.

- У класі з інклюзивним навчанням є учні, які потребують додаткової підтримки під час навчання.
- Термін «додаткова підтримка» використовується для опису дій чи інструментів, які ми надаємо окремим учням для того, щоб допомогти їм бути успішними у виконанні завдань. Додаткова підтримка може надаватися в міру того, як учень справляється із завданнями самостійно, тобто вона може бути як більш глибокою і різнобічною, так і значно специфічнішою, тимчасовою чи постійною, із залученням додаткових фахівців, використанням спеціальних засобів тощо.

Яка роль вчителя, команди психолого-педагогічного супроводу, працівників ІРЦ у наданні підтримки на другому та третьому рівні підтримки? (див. малюнок «Трикутник. Додаткова підтримка»).

- Роль вчителя є незмінною під час усіх рівнів підтримки. Вчитель навчає УСІХ дітей. Додаткова підтримка пов'язана з врахуванням у процесі навчання індивідуальних особливостей та потреб окремих учнів, які не можуть бути задоволені засобами універсальності.
- Додаткова підтримка може бути такою, що спрямована безпосередньо на дитину (адаптації та / чи модифікації у процесі навчання відповідно до потреб конкретного учня), або такою, що спрямована на дитину через вчителя (підтримка вчителя командою супроводу, фахівцями ІРЦ щодо опису дій чи інструментів, які вчитель може надавати окремим учням для того, щоб допомогти їм бути успішними).

Орієнтовний час:

15 хв.

Мета цього завдання

– обговорити на прикладі опису фрагменту уроку його універсальність та доречність адаптації завдань чи матеріалів для учнів з особливими освітніми потребами.

***Кількість описів фрагментів уроків залежить від наявного часу.

1. Виведіть на екран та у друкованому вигляді опис фрагменту уроку.
2. Подумайте у групі над тим, наскільки описаний фрагмент є універсальним.
3. Поміркуйте, де можна (або де варто) додати в опис універсального дизайну додаткову підтримку для учнів з особливими освітніми потребами.
4. Зауважте, як змінюється участь і діяльність учнів за наявності чи відсутності правильної додаткової підтримки.

Фрагмент уроку 1:

Під час уроку вчитель запропонувала дітям розглянути картинки на дошці і назвати пори року, та пояснити, чому вони так вирішили. Дитина з порушеннями зору в цей час сиділа з асистентом вчителя й уважно слухала діалог вчителя та інших дітей. Вчителька попросила й цю дитину голосно і виразно назвати усі пори року, починаючи з весни. Потім діти з вчителем у колі грали в «Назви наступну пору року». Вчителька називала пору року – діти по черзі називали наступну. Потім гру ускладнювали – на слові «весна» діти мали плескати у долоні. У грі брала участь і дитина з порушеннями зору.

Фрагмент уроку 2:

Під час уроку діти вчилися малювати тюльпани та розфарбовувати їх фарбами. Вчитель розуміла, що деяким дітям може бути важко намалювати таку квітку, і вона заготовила шаблони у формі квітки тюльпана та листків тюльпана. Стебло діти мали намалювати самостійно. У групі є хлопчик, якому складно тримати самостійно дрібні предмети (такі як олівці чи пензлик) та виконувати з ними певні маніпуляції. Вчителька вирішила дати йому інше завдання – дозволила в цей час погратися іграшками на килимку, а потім розповісти, якими іграшками він грався.

45 хв.

– представити і проаналізувати метод адаптації навчальних текстів.

1. Розкажіть про метод Easy read (легке читання) як один із методів адаптації навчальних матеріалів. Наголосіть, що основними діями у використанні техніки Easy read є:
 - зменшення обсягу тексту;
 - поділ тексту на абзаци, складних речень на прості чи на фрази;
 - заміна рідко вживаних слів синонімами;
 - вилучення скорочень;
 - використання картинок / символів та інше.
2. Об'єднайте учасників у групи та застосуйте техніку Easy read до тексту (для прикладу візьміть текст в межах 100-120 слів). Створіть варіант легкого для читання тексту.
3. Охарактеризуйте варіанти текстів.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

Мінілекція.

Діяльність 4

15 хв.

– представити і проаналізувати приклади розумного пристосування.

1. Проведіть мінілекцію, скориставшись презентацією.
2. Підсумуйте інформацію та зафіксуйте основні твердження, що стосуються універсальності, додаткової підтримки, розумного пристосування, як от:
 - Один розмір не підходить всім
 - Дизайн – це з самого початку, а не додавання потім
 - Додаткова підтримка – для конкретної дитини
 - Розпочинаємо з універсальності
 - Універсальність корисна усім
 - Розумне пристосування підвищує участь і діяльність учня
 - Інше.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

Тема 5

Індивідуалізація освітнього процесу шляхом розроблення індивідуальної програми розвитку (ІПР) (1,5 год)

Діяльність 1

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

Орієнтовний час:

15 хв.

Мета цього завдання

– проаналізувати досвід учасників про індивідуальну програму розвитку (далі- ІПР), дати визначення поняттю ІПР, сфокусуватись на меті розроблення.

Важливо,

щоб усі учасники побачили що ІПР можна розглядати у вузькому значенні – як письмовий документ, що закріплює вимоги до організації навчання дитини з ООП (як певний «контракт» між школою та батьками дитини з ООП), та у ширшому значенні – як процес роботи команди закладу освіти щодо забезпечення права на якісну освіту дитини з ООП, процес планування та реалізації освітніх стратегій для задоволення освітніх потреб дитини з ООП.

1. Проведіть мінілекцію з елементами «мозкового штурму», спираючись на чинне законодавство та користуючись наступною інформацією. Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів:

Що таке індивідуальна програма розвитку дитини?

Яка мета розроблення ІПР? Якою має бути ІПР?

- Індивідуальна програма розвитку – документ, що забезпечує: індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини, розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини, визначає конкретні навчальні стратегії та підходи до навчання (**Закон України «Про освіту», 2017**)
- Для організації інклюзивного навчання учня команда супроводу протягом двох тижнів з початку навчання складає індивідуальну програму розвитку за формою, визначеною додатком 3 (**Постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»**)
- Наголосіть, що ІПР треба розглядати не тільки як письмовий документ, що закріплює вимоги до організації навчання дитини з ООП, «контракт» між школою та батьками дитини з ООП, а й як процес роботи команди закладу освіти щодо забезпечення права на якісну освіту дитини з ООП, процес планування та реалізації освітніх стратегій для задоволення освітніх потреб дитини з ООП.

- Мета розроблення ІПР – напрацювання комплексу ефективних стратегій і заходів для організації освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами аби вона досягнула своїх навчальних цілей; інформування членів команди супроводу про конкретні цілі в навчанні дитини та шляхи їх досягнення.
- Розгляньте слайд про джерела інформації для розроблення ІПР.
- Попрацюйте зі слайдом презентації із зображенням характеристик ІПР та поясніть їх учасникам.
- Назвіть основні етапи роботи над ІПР та охарактеризуйте особливості кожного етапу (слайд презентації).
- Підсумуйте, що ефективність реалізації ІПР залежить від зацікавленості та спільних дій усіх членів команди психолого-педагогічного супроводу.

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

20 хв.

– представити і проаналізувати складові ІПР (основні частини та пункти), наголосити на можливих «вузьких місцях», дати поняття про адаптації та модифікації у ІПР.

1. Продемонструйте бланк ІПР та проаналізуйте компоненти ІПР (основні частини та пункти), наголосіть на можливих «вузьких місцях».

Зверніть увагу на п.4 Рекомендації щодо організації освітнього процесу особи з особливими освітніми потребами, зокрема наголосіть, хто і як визначає рекомендований рівень підтримки та адаптації й модифікації освітнього середовища. Дайте визначення про адаптації та модифікації, зосередьте увагу, де вони застосовуються (фіксуються) в ІПР, та наведіть приклади:

- Адаптація – це зміна умов виконання, що змінюють характер чи форму подання навчального матеріалу, але не змінюють зміст або концептуальну складність навчального завдання.
- Модифікація – це зміна змісту або понятійної складності навчального завдання (тобто змінюють характер навчання: дитина вивчає не те, що вивчають усі діти в класі). Використовуються для забезпечення доступу до освіти учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, суттєвою затримкою розвитку чи іншого. Зверніть увагу, що є учні, які можуть потребувати модифікованих програм тільки з окремих предметів (курсів).
- Зверніть увагу на індивідуальний навчальний план як частину ІПР, що визначає перелік навчальних предметів, послідовність вивчення предметів, темп засвоєння тощо.
- Зверніть увагу на індивідуальну навчальну програму, **що розробляється для тих учнів, які:** не можуть засвоїти програму з певного

Діяльність 2

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

навчального предмету чи предметів (інтегрованого курсу чи курсів). Така програма може визначати зміст розділів і тем, систему знань, умінь і навичок, які повинні опанувати учні у процесі навчання. Орієнтиром для розроблення такої програми у початковій школі є Типова освітня програма (так звана ТОП 1-4), а в 5-9 класах – Модельна навчальна програма з певного предмета або курсу, або Навчальна програма певного предмета або курсу (що розроблена на основі модельної). Орієнтирами можуть бути й програми спеціальних закладів освіти.

- Проаналізуйте п.6-13.
- Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів:

Поміркуйте, чи для кожного учня мають бути заповнені усі пункти ІПР? Чи можна в ІПР зазначати потреби, адаптації чи інше, що впливає на участь та діяльність учня, але не зафіксовано у бланку ІПР?

Діяльність 3

Практична робота.

Орієнтовний час:

20 хв.

Мета цього завдання

– на прикладі кейсу учня розібратися з поняттями потенційних можливостей, сильних сторін та потреб учнів з особливими освітніми потребами.

1. Виведіть на екран та у друкованому вигляді опис.
2. Запропонуйте учасникам ознайомитись із описом та визначити:
 - сильні сторони учня
 - потенційні можливості та бар'єри
 - потреби учня
3. Поміркуйте у групі над заповненням п.4-11 ІПР для цього учня.
4. Підсумуйте, що ІПР враховує індивідуальні потреби та особливості навчання конкретної дитини, а НЕ розробляється у відповідності до нозології (медичного діагнозу); ІПР не може передаватися «у спадок» від одного учня до іншого.

20 хв.

– визначити мету індивідуальних цілей навчання,
сутність застосування критеріїв SMART.

Використовуйте питання, щоб залучити учасників до обговорення важливих моментів:

Чи усі учні досягають навчальних цілей в однаковий спосіб?

Спираючись на аналіз ІПР, поміркуйте, що може відрізняти шлях досягнення цілей дітей з ООП від їхніх однолітків та на чому (змісті, процесі, результатах навчання тощо) це може позначатися і як.

Якими мають бути цілі для навчання?

- Поміркуйте над пріоритетністю цілей навчання. Наведіть приклади для кожного випадку:
 - безпека
 - соціальний розвиток
 - комунікативні навички
 - поведінка
 - самостійність
 - академічні навички
- Попрацюйте зі слайдом презентації із зображенням характеристик цілей навчання. Зверніть увагу на критерії SMART:

S - конкретність (чіткість формулювання)

M - вимірюваність (оцінка прогресу)

A - досяжність (реалістичність)

R - актуальність (значиме для дитини)

T - визначеність у часі (за який час)

- Проаналізуйте приклади цілей відповідно до критеріїв SMART

Приклад 1.

Розвиток самостійності

Приклад 2.

До кінця грудня буде самостійно готуватися до уроків (на основі візуального розкладу) та прибирати за собою навчальні матеріали після уроків.

Приклад 3.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

1. До кінця грудня буде готуватися до уроків та прибирати за собою навчальні матеріали після уроків (самостійно на основі візуального розкладу)
 - 1.1. Наприкінці першого місяця буде готувати підручник, зошит, щоденник та пенал до кожного уроку на основі візуального розкладу та за інструкціями асистента
 - 1.2. До кінця другого місяця навчиться самостійно готувати приладдя до уроків на основі візуального розкладу
 - 1.3. До кінця третього місяця буде самостійно готуватися до уроків (на основі візуального розкладу), а також навчиться просити про допомогу (буде привертати увагу дорослого та вказувати на приладдя до уроків, якого не вистачає).
- Поміркуйте над тим, чи для кожного учня з особливими освітніми потребами треба конкретизувати індивідуальні навчальні цілі та чому?

Діяльність 3

Практична робота.

Орієнтовний час:

15 хв.

Мета цього завдання

– практикувати формулювання індивідуальних цілей навчання відповідно до визначеного пріоритету.

1. Об'єднайте учасників у 4-6 груп та запропонуйте навести приклади формулювання індивідуальних цілей навчання (оберіть для кожної групи окремий пріоритет з наведених вище)
2. Поверніть учасників до великої групи. Проаналізуйте напрацювання груп.
 - Зверніть увагу, що
 - під час розроблення індивідуальних цілей беремо до уваги: конкретний зміст та очікувані результати, наявні суміжні навички та знання, навчальні матеріали, умови (місце, методи, способи, форми роботи, додаткові засоби та інше), оцінювання;
 - індивідуальні навчальні цілі можуть коригуватися залежно від динаміки розвитку учня.

Додаткові ресурси

до теми:

1. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», від 15 вересня 2021 р. № 957
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
2. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 66 с.

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

Діяльність 1

20 хв.

Орієнтовний
час:

– ознайомити учасників із особливістю діяльності асистента, наголошуючи на важливості співпраці вчителя та асистента в інклюзивному класі.

Мета цього
завдання

1. Проведіть невеликий «мозковий штурм» з учасниками, запитавши їх про те, хто такий асистент вчителя і яка його основна функція.
2. Проведіть мінілекцію, скориставшись презентацією та додатковими ресурсами до теми.
3. Обговоріть різницю між функціями асистента вчителя та асистента дитини.

Вправа «Аналіз ситуацій».

Діяльність 2

30 хв.

Орієнтовний
час:

– визначити разом з учасниками ефективні стратегії підтримки дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі та передбачити можливі труднощі.

Мета цього
завдання

1. Запропонуйте учасникам об'єднатися у невеликі групи та попрацювати над однією із ситуацій

Ситуація 1

Типова форма організації роботи у класі : вчитель працює з групою, а асистент вчителя – за окремим столом з дитиною з особливими освітніми потребами. У класі постійно чути бубоніння асистента під час занять, оскільки він окремо пояснює дитині навчальний матеріал і виконання завдань. На думку вчителя й асистента, це єдиний спосіб навчати таку дитину.

Ситуація 2

Вчитель працює з класом, а асистент вчителя – в окремому приміщенні з дитиною з особливими освітніми потребами. На думку вчителя – це правильний спосіб навчати таку дитину, бо вона має індивідуальну програму розвитку. Асистент погоджується, бо неодноразово спостерігалися прояви негативної поведінки учня (кричить, розкидає все довкола тощо), тому асистент працює з ним в окремій кімнаті.

Ситуація 3

Асистент вчителя постійно знаходиться біля дитини з особливими освітніми потребами, бо така дитина *«значно поступається ровесникам у розвитку і найбільше потребує ситуації успіху на занятті»*. Тому асистент часто підказує дитині правильні відповіді, допомагає вчасно закінчити завдання, допомагає готуватися до заняття, прибирати за собою – робить усе, щоб дитина «була як усі». На думку вчителя і асистента вчителя *«...дуже важливо, щоб дитина встигала разом зі всіма, не випадала із загального колективу»*.

2. Запропонуйте озвучити свої міркування стосовно ситуації. Залучайте учасників до міркувань про те, що вони зробили б інакше та як це вплине на зміну ситуації та / чи поведінки тощо. Зверніть увагу, що інформація повинна бути дуже конкретною.
3. Рефлексія: поміркуйте разом, в чому цінність даної вправи? Як було у цій вправі? Що вона нам ілюструє? Для чого ми її виконували?

Діяльність 3

Мінілекція з елементами «мозкового штурму».

Орієнтовний час:

20 хв.

Мета цього завдання

– ознайомити учасників із практикою співучителювання, різними моделями співпраці вчителя та асистента вчителя.

1. Проведіть мінілекцію, скориставшись презентацією
2. Розкажіть про використання різних моделей співучителювання, використовуючи схеми розміщення вчителя, асистента вчителя та учнів у класі.
3. Поміркуйте над тим, чи може бути другим вчителем у класі спеціальний педагог чи психолог? Запропонуйте приклади такого співучителювання.
4. Запропонуйте поміркувати над цінністю практики співучителювання та користі не лише для дітей з особливими освітніми потребами, а й освітнього процесу в цілому.

20 хв.

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

– ознайомити з прикладами практики співучителювання на неспівучителювання вчителя та асистента вчителя.

1. Перегляньте відео з прикладом практики співучителювання.
2. Поміркуйте, чи можна назвати цю практику співучителюванням та чому?
3. Через мозковий штурм зберіть приклади ефективної і неефективної співпраці вчителя і асистента вчителя у класі.
4. Наголосіть на тому, що співучителювання не є спонтанним процесом, а потребує планування. Зупиніться на обговоренні важливих питань перед плануванням співучителювання
5. Підсумуйте інформацію про співпрацю вчителя та асистента вчителя.

1. Ролі й завдання асистентів вчителів: що варто змінювати та чому
<https://nus.org.ua/view/roli-j-zavdannya-asystentiv-vchyteliv-shho-varto-zminyuvaty-ta-chomu/>
2. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження
https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/pap_22.02_interactive_.pdf
3. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі
https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=ZVECTXIAAAAJ&citation_for_view=ZVECTXIAAAAJ:RHpTSmoSYBkC

Додаткові ресурси

до теми:

Частина 2

Тема 1

Діяльність 1

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

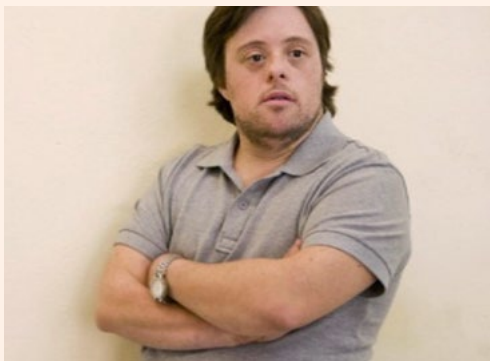
Поняття інвалідності у контексті прав людини. Бар'єри на шляху до участі. Біо-психо-соціальна модель розуміння інвалідності (1,5 год.)

**Мінілекція з елементами «мозкового штурму»
«Очікування щодо людей з особливими потребами».**

25 хв.

– актуалізувати знання учасників про поняття інвалідності у контексті прав людини та можливі бар'єри на шляху до участі. Пояснити сутність біо-психо-соціальної моделі розуміння інвалідності та роль МКФ.

1. Дайте визначення поняттю «особа з інвалідністю» відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (Стаття 1).
2. Попросіть учасників розглянути слайд. Прокоментуйте життєві сторії Пабло, Анни та Сари.
3. Попросіть учасників поміркувати, чи мають ці особи однакову форму інвалідності.

- Чи можуть ці особи зробити значущий внесок у життя суспільства? Якщо так, то за яких умов?
- Наголосіть на основних моментах:
- Інвалідність описує ситуацію особи, а не фіксовану характеристику
- Інвалідність залежить від очікувань та вимог середовища
 - Не існує єдиних критеріїв для визначення особи з інвалідністю. В різних країнах різняться; вони навіть можуть відрізнятися для окремих осіб
 - У будь-якої особи в певний момент життя може проявитися такий стан, що у несприятливому середовищі перетвориться на інвалідність

25 хв.

Орієнтовний
час:

– ознайомити учасників із поняттям життєвої ситуації, в якій може опинитися дитина з інвалідністю та впливом різних чинників.

Мета цього
завдання

1. Мінілекція:

- Поверніться до слайду, на якому зображений Пабло Пінеда – людина із синдромом Дауна, яка успішно здобула наукову ступінь бакалавра і є відомим актором.
- Наголосіть, що є багато інших, не таких успішних прикладів життя осіб із синдромом Дауна. Це ще раз підкреслює, що діагноз сам собою мало що означає для вчителя. Важливим є розуміння життєвої ситуації, в якій знаходиться дитина з особливими освітніми потребами.
- Уперше про це було зазначено у Міжнародній класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я для дітей та підлітків (МКФ-ДП), яка була створена у відповідь на потребу у варіанті МКФ, який може бути універсально використаний для дітей та підлітків у сферах охорони здоров'я, освіти та соціального захисту.
- Якщо термінологія зосереджена на медичних причинах, то ми не бачимо соціальної динаміки. Це традиційне «медичне» розуміння інвалідності, що передбачає надмірний фокус на особі, не реагує на зміни ступеню участі та не здатне враховувати вплив навколишнього оточення.
- Традиційна термінологія сама собою є потужним бар'єром до впровадження інклюзивної освіти. Вона сприяє упередженням та дискримінації і зосереджується на фіксованих характеристиках, ігноруючи те, що можуть зробити вчителі. Замість обґрунтування їхніх дій, вона породжує серед вчителів безпорадність і посилює почуття залежності від спеціалістів у навчанні цих дітей. Категорії інвалідності нехтують впливом середовища, зокрема соціальних процесів, що й спричинили зарахування дитини до цієї категорії.
- Діагностичний ярлик не дає нам можливості зрозуміти ступінь та можливості участі й діяльності людини в її щоденному житті та оточенні. Щоб зрозуміти це, потрібно знати життєву ситуацію, в якій знаходиться особа.
- Багато дітей можуть перевершити наші очікування, якщо будуть отримувати необхідну любов і підтримку, якщо їм будуть створені умови для реалізації їхнього повного потенціалу.
- Як видно із вправи, людям, навіть із складними на перший погляд порушеннями у розвитку, вдається досягнути успіху завдяки підтримці з боку їхньої сімей, а також з боку таких педагогів, як ви.

Підсумуйте:

Діяльність 3

Практична вправа «Бар'єри».

Орієнтовний час:

25 хв.

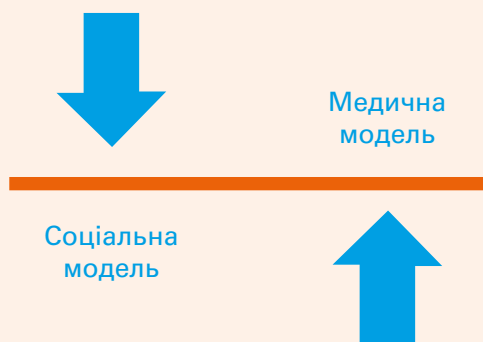

Мета цього завдання

– визначити разом з учасниками, що може заважати участі дітей (основні бар'єри).

1. Розгляньте слайд «Підходи до розуміння інвалідності».

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ІНВАЛІДНОСТІ

2. Разом із групою визначте та зафіксуйте на ватмані, що може заважати участі дітей (основні бар'єри). Прокоментуйте записи

15 хв.

Орієнтовний час:

– визначити разом з учасниками основну мету впровадження і завдання МКФ.

Мета цього завдання

1. Розгляньте слайд «МКФ-ДП як першу похідну від МКФ і сумісну з нею».

Разом із групою дайте відповідь на запитання та зафіксуйте їх:

- Що описує МКФ?
- Кого описує ?
- Хто може використовувати МКФ?
- Які основні цілі використання?

Наголосіть на головних ідеях:

- МКФ – це багатоцільова класифікація, призначена для використання в різних дисциплінах і галузях. Її специфічні цілі можна визначити так: забезпечити наукове підґрунтя для розуміння та вивчення здоров'я та станів, пов'язаних зі здоров'ям, наслідків та чинників, що їх визначають; запровадити спільну мову для опису здоров'я та станів, пов'язаних зі здоров'ям, з метою поліпшення взаєморозуміння між різними користувачами, такими як працівники охорони здоров'я та соціальної сфери, наукові працівники, адміністратори та громадськість, зокрема особи з обмеженнями життєдіяльності; забезпечити можливість порівняння інформаційних даних по країнах, в різних сферах, службах і в часі; забезпечити систематизовану схему кодування для інформаційних систем здоров'я.

1. Відеоурок «Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я»

<https://ud.org.ua/biblioteka/multimedia-library/453-mizhnarodna-klasifikatsiya-funktsionuvannya-obmezheniya-zhittediyalnosti-ta-zdorov-ya>

2. Визначення та класифікація інвалідності. Вебінар 2 – Супровідний технічний буклет ЮНІСЕФ

<https://drive.google.com/file/d/1VhLJYu8-pi-dSyS0zt1-Delka-zsi-LS/view>

Додаткові ресурси

до теми:

Тема 2

Знайомство зі структурою та компонентами МКФ. Поняття про участь та діяльність

Діяльність 1

Мінілекція «Структура та компоненти МКФ-ДП».

Орієнтовний час:

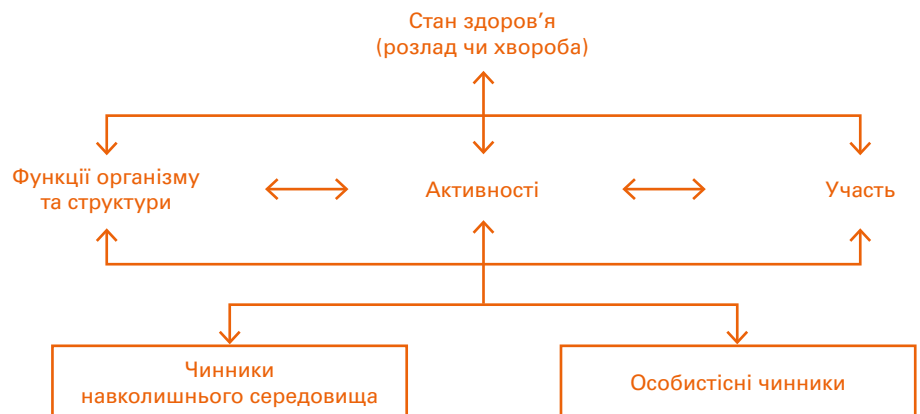
15 хв.

Мета цього завдання

– ознайомити учасників зі структурою та основними компонентами МКФ.

1. Розгляньте модель на слайді, що дає змогу візуально представити сучасне розуміння взаємодії між різними компонентами МКФ-ДП.

Зверніть увагу учасників, що МКФ об'єднує інформацію у дві частини, кожна з яких містить два компоненти:

Частина 1. Функціонування та обмеження життєдіяльності

- (а) Функції та структури організму
- (б) Діяльність та участь

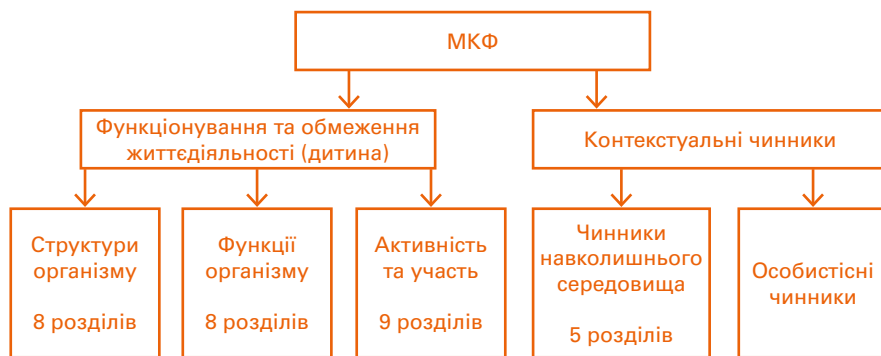
Частина 2. Контекстуальні чинники

- (в) Фактори середовища
- (г) Особистісні чинники

- Компонент Діяльність та участь охоплює повне коло доменів, що позначають аспекти функціонування як з особистого, так і з соціального погляду.
- Чинники середовища впливають на всі компоненти функціонування та обмеження життєдіяльності і систематизовані послідовно за принципом – від найближчого середовища особи до загального середовища.
- Особистісні чинники також є компонентом контекстуальних чинників, але вони не класифіковані в МКФ через їх велику соціальну та культурну відмінність.

2. Розгляньте схему структури МКФ та проаналізуйте усі компоненти.

3. Представте учасникам інформацію, яка міститься у кожному розділі.

4. Наведіть приклади та подумайте, чим корисна ця інформація для вчителів.

ФУНКЦІЇ ОРГАНІЗМУ

Розділ 1 Психічні функції

Розділ 2 Сенсорні функції та біль

Розділ 3 Функції голосу та мовлення

Розділ 4 Функції серцево-судинної, імунної, дихальної систем та системи крові

Розділ 5 Функції травної системи, метаболізму та ендокринної системи

Розділ 6 Урогенітальні та репродуктивні функції

Розділ 7 Нервово-м'язові, кісткові та рухові функції

Розділ 8 Функції шкіри та пов'язаних з нею структур

СТРУКТУРИ ОРГАНІЗМУ

Розділ 1 Структури нервової системи

Розділ 2 Око, вухо та пов'язані з ними структури

Розділ 3 Структури, що беруть участь у голосоутворенні та мовленні

Розділ 4 Структури серцево-судинної, імунної та дихальної систем

Розділ 5 Структури, пов'язані з травною системою, метаболізмом та ендокринною системою

Розділ 6 Структури, пов'язані з урогенітальною та репродуктивною системами

Розділ 7 Структури, пов'язані з рухом Розділ 8 Шкіра та пов'язані з нею структури

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЧАСТЬ

Розділ 1 Навчання та застосування знань

Розділ 2 Загальні завдання та вимоги

Розділ 3 Комунікація

- Розділ 4 Мобільність
- Розділ 5 Самообслуговування
- Розділ 6 Домашній побут
- Розділ 7 Міжособистісні взаємодії та стосунки
- Розділ 8 Основні сфери життя
- Розділ 9 Життя в громаді, соціальне та громадське життя

ЧИННИКИ СЕРЕДОВИЩА

- Розділ 1 Вироби та технології
- Розділ 2 Природне середовище та спричинені людиною зміни в ньому
- Розділ 3 Підтримка та стосунки
- Розділ 4 Ставлення
- Розділ 5 Служби, системи та політики

Подумайте разом з учасниками, на які з компонентів МКФ може впливати педагог? Чому? В який спосіб?

Діяльність 2

Мінілекція «Мова МКФ».

Орієнтовний час:

10 хв.

Мета цього завдання

– разом з учасниками з'ясувати значення основних термінів, що використовує МКФ.

1. Проаналізуйте основні терміни та мову МКФ.
2. Наголосіть на головних ідеях діяльності й участі та проявах обмежень.

Функції організму – це фізіологічні функції систем організму (зокрема психологічні функції).

Структури організму – це анатомічні частини тіла, такі як органи, кінцівки та їх складові частини.

Порушення – це проблеми, що виникають у функціях або структурах організму (істотне відхилення чи втрата).

Діяльність – це виконання особою завдання або дії.

Участь – це залучення особи до життєвої ситуації.

Обмеження діяльності – це труднощі, яких може зазнавати особа під час здійснення діяльності.

Обмеження участі – це проблеми, яких може зазнавати особа під час залучення до життєвих ситуацій. (Домени для компонента діяльності та участь представлені в одному списку, який охоплює все коло життєвих сфер (від початкового навчання або спостереження до складових областей, таких як міжособистісні взаємодії або зайнятість).

Участь – ключовий конструкт, що описує залученість дитини в життєву ситуацію і визначається як «почуття належності і залученості», пережите людиною у сенсі «бути активним в основному контексті». Це наявність і доступність повсякденної активності. Важливі аспекти участі – контекст і навколишнє середовище, тобто поточна життєва ситуація і умови, в яких активність відбувається, де і з ким.

Участь – розділена характеристика (дитина і її залученість, навколишні люди та їхнє прийняття і надання можливості участі).

Чинники навколишнього середовища – створюють фізичне і соціальне оточення, середовище відносин і ставлень, де люди живуть і проводять свій час.

Практична вправа «Букет МКФ».

20 хв.

– потренуватись у практичному визначенні описів до кожного компоненту МКФ.

1. Зробіть заготовки у вигляді кола (середина квітки) для усіх компонентів МКФ (4 квітки).
2. Підберіть описи (4-6) до кожного компоненту (пелюстки).
3. Об'єднайте учасників у групи. Роздайте описи (пелюстки) учасникам та дайте час поміркувати, до якого компоненту належить опис.
4. Перевірте напрацювання груп та продемонструйте, за яким доменом закріплено опис (оберіть квітку для кожної пелюстки).

Діяльність 4

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

Орієнтовний час:

Мета цього завдання

15 хв.

– потренуватись у практичному визначенні доменів діяльності та участі через співвіднесення з елементами опису.

1. Попрацюйте з доменами діяльності та участі (на слайді).

d1 Навчання і застосування знань

d2 Загальні завдання і вимоги

d3 Комунікація

d4 Мобільність

d5 Турбота про себе

d6 Побутове / сімейне життя

d7 Міжособистісна взаємодія

d8 Головні сфери життя (гра)

d9 Життя в спільнотах

2. Проаналізуйте частину опису дитини за вказаними доменами.

Хлопчик сором'язливий, млявий. Рідко самостійно вступає в контакт з дорослими та однокласниками. Коли має бажання спілкуватися, то часто не знає, як розпочати розмову. Смикає за одяг, коли хоче звернутися. Краще розуміє просту, зрозумілу йому інструкцію.

Спостерігається часта зміна настрою (сміється або навпаки плаче, капризує у відповідь на прохання чи вимогу дорослого).

В усному мовленні використовує прості речення, переважно іменники та дієслова (і ті дуже однотипні, найчастіше користується словом «робити»). Порядок слів у реченні часто порушено. Виникають труднощі у спілкуванні з однокласниками.

У виховних заходах участь бере неохоче, соромиться великої кількості людей.

3. Спрогнозуйте динаміку участі та діяльності учня. Визначте, яка тут роль чинників середовища. Що може бути бар'єром?

30 хв.

Орієнтовний час:

– попрактикуватись у виявленні сильних сторін, труднощів та оцінці особливих освітніх потреб учня.

Мета цього завдання

1. Об'єднайте учасників у групи.
2. Роздайте групам роздрукований кейс опис учня на основі доменів діяльності та участі (див. Додаток).
3. В групах учасники мають визначити сильні сторони учня та труднощі; запропонувати способи підтримки в освітньому процесі.
4. Прокоментуйте напрацювання груп.

Підсумки:

- Інвалідність та або порушення розвитку є соціальним явищем. Формулювання «Діти з інвалідністю та / чи з порушеннями» вже само собою може створити бар'єр для участі. Таких дітей часто вважають «проблемою» або такими, що «мають проблему», тим самим фокусуючись на тому, чого вони не можуть робити (а не на тому, що можуть).
- Порушення також розглядають як те, що заважає участі дітей. Якщо розглядати дітей з інвалідністю як «страждаючих, залежних, пасивних та уразливих», то це може стати на заваді участі.
- МКФ може допомогти фахівцям та батькам пояснити динаміку обмежень участі; визначте сильні сторони дитини та труднощі; роль чинників середовища та бар'єри тощо.
- Освіта насамперед передбачає створення сприятливого оточення та можливостей для навчання. Тож особливо важливим завданням є чітко розуміти, які чинники навколишнього середовища є сприятливими, а які створюють бар'єри. МКФ містить перелік чинників, а відтак дає багато інструментів для опису ситуацій, у яких бар'єри безпосередньо перешкоджають участі в навчанні. Відтак, такі бар'єри зустрічаються не лише власне у школі, але й вдома чи дорогою до школи.
- Діагноз не дає педагогам достатньо корисної інформації, якою вони могли б скористатися в межах своєї педагогічної діяльності. Педагогам потрібна інформація про сильні сторони і здібності дитини, ще більше вони потребують інформації про реальний досвід навчання дітей та їхній участі в освітньому процесі. Діти з однаковим діагнозом будуть відрізнятися між собою щодо їхніх здібностей взаємодіяти з іншими дітьми, навчатися і адаптуватися до різних конкретних вимог у класі.
- Отже, ідея інклюзивної освіти чи інклюзивного навчання полягає у створенні сприятливих умов. Отже, розуміння особливих освітніх потреб дитини необхідне для отримання інформації, як створити ці умови та надати підтримку.

Тема 3

Використання МКФ в інклюзивній освіті.
Знайомство з платформою
«МКФ для інклюзивного навчання».
Роль МКФ для виявлення та оцінки особливих
освітніх потреб. Педагогічне спостереження
на основі МКФ

Діяльність 1

Орієнтовний
час:

15 хв.

Мета цього
завдання

Знайомство з платформою «МКФ для інклюзивної освіти».

– познайомити учасників із платформою «МКФ для інклюзивної освіти» з метою подальшого її використання у професійній діяльності.

1. Перегляньте разом з учасниками просвітницьке відео «про МКФ для інклюзивної освіти» <https://icfinedu.org/ua>
2. Розкажіть про мету розроблення платформи та цільову аудиторію.
3. Продемонструйте платформу та її основні компоненти й можливості, зокрема й шрифт Inclusion.ukr (використовуйте екран та мобільні телефони учасників) <https://icfinedu.org/ua>
4. Продемонструйте браузер та його можливості (використовуйте екран та мобільні телефони учасників) <https://icfinedu.org/ua/browser>

Діяльність 2

Орієнтовний
час:

45 хв.

Мета цього
завдання

Знайомство з платформою «МКФ для інклюзивної освіти».

1. Зареєструйте учасників на платформі, скориставшись інструкцією для реєстрації <https://icfinedu.org/ua/how-to-register>
2. Розгляньте детально інструкцію з навчання <https://icfinedu.org/ua/how-to-study>

3. Продемонструйте приклад опису та те, як працювати зі спостереженням і підказками, обирати коди.

Частина 1: Функціонування та Обмеження життєді...
d Діяльність/Активність і Участь

Опис ↑

Діяльність – це можливість виконання завдання або дії особою. Участь – це залучення особи у життєву ситуацію/суспільну діяльність.

d1 Розділ 1. Навчання і застосування знань

Опис ↑

У цьому розділі йдеться про навчання, застосування здобутих знань, мислення, розв'язування проблем і ухвалення рішень.

« d110 Спостереження

Опис ↑

Цілеспрямоване використання чуття зору для сприймання зорових подразників, таке як спостереження за спортивною подією або за дітьми під час гри.

Чи є труднощі, пов'язані з цією діяльністю?

« відсутні » е

← Спостереження №1

з іншими, йому важко дати раду з іграми, які мають складні або строгі правила, оскільки йому важко їх запам'ятати чи зрозуміти. Тому він часто відмовляється гратися з іншими дітьми у великих групах.

Артема називають «вередливою» дитиною, бо настрій у нього може змінюватися швидко і начебто безпричинно. До прикладу, він може сміятися з чогось, що сталося в класі, а потім раптово розплакатися. Хлопчик погано реагує на критику, навіть у м'якій формі. Він часто виявляє роздратування або нервується у відповідь на прохання вчителя щось зробити, а за мить здається спокійним і радісним. Тому однокласники зазвичай ставляться до нього з обережністю і часом цілковито уникають взаємодії з ним.

Підказати, в яких розділах відповісти? ?

e3 d7

► Життя в громаді, соціальне та громадське життя ☐

► Основні сфери життя (шкільне життя) ☐

► Навчання та застосування знань ☐

Діяльність 3

Орієнтовний час:

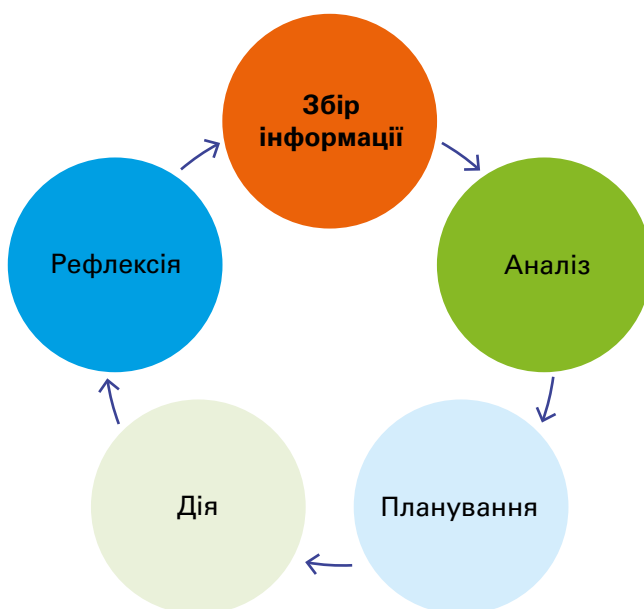
Мета цього завдання

«Мозковий штурм» «Спостереження».

30 хв.

– напрацювати правила якісного спостереження; повправлятись у формулювання об'єктивних спостережень на основі доменів активності та участі.

1. Разом з учасниками подумайте:
 - Що нам дає спостереження?
 - За чим може спостерігати вчитель?
2. Проаналізуйте схему алгоритму спостереження як компонента оцінювання потреб учнів

3. Попросіть учасників навести приклади формулювань на основі спостереження та поміркуйте про їх ефективність.
4. Зафіксуйте приклади об'єктивних та суб'єктивних спостережень відповідно до доменів активності та участі.
5. Напрацуйте правила ефективного спостереження у класі.

Додаткові ресурси

до теми:

1. Буклет «МКФ для інклюзивної освіти» <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/mkf-dlya-inklyuzivno%D1%97-osviti-4.pdf>
2. «Про спостереження» https://icfinedu.org/ua/about_observation

Вправи для збору очікувань

Ви можете намалювати на аркуші гору, а очікування учасників, записані на клейких папірцях, розмістити біля її підніжжя. Після закінчення тренінгу попросіть учасників проаналізувати, які сподівання справдилися, і перенести їх на вершину цієї гори.

Вправа «Гора»

Інший варіант — гриби ростуть навколо кошика. Після завершення тренінгу ті сподівання, що справдилися, «складають» до кошика.

Вправа «Гриби»

Очікування записують на метеликах, які сідають навколо квітки, а після закінчення тренінгу «сідають» (або не «сідають») на неї.

Вправа «Метелики»

Очікування записують на пташках, які літають навколо дерева, намальованого на аркуші паперу, а наприкінці тренінгу «сідають» (чи не «сідають») на нього.

Вправа «Птахи»

Очікування у формі піщинок прикріплюють у верхній частині пісочного годинника. Наприкінці тренінгу ті очікування, що справдилися, переміщують у нижню частину пісочного годинника.

Вправа

Об'єднайте учасників у чотири групи (за порами року, коли вони народилися). Запропонуйте групам обговорити свої очікування, обрати п'ять із них і записати їх фломастерами на картках (розбірливо, друкованим шрифтом). Під час презентацій груп постарайтеся класифікувати очікування і прикріпити їх на стіні так, щоб схожі очікування були прикріплені поряд.

«Пісочний годинник»

Сформовані в такому вигляді очікування допоможуть врахувати реальні потреби учнів, а після закінчення роботи полегшать аналіз того, які очікування справдились, а які — ні.

Очікування записують на човниках. На аркуші паперу малюють річку з двома берегами. Човники прикріплюють поблизу берега сподівань. Наприкінці тренінгу сподівання, які справдилися, переносять до берега звершень.

Вправа «Берег

сподівань і звершень»

Вправи на знайомство

Вправа «Моє ім'я»

На великому аркуші паперу кожен учасник по черзі записує своє ім'я і розповідає, що воно означає, чому його так назвали, чому воно йому подобається або не подобається.

Вправа «Хто я?»

Підходить для одного з перших знайомств, сприяє створенню зацікавленої і доброзичливої атмосфери.

На аркушах паперу напишіть цифри від 1 до 5 і п'ять разів дайте відповіді на запитання: «Хто я?» Візьміть до уваги риси вдачі, почуття, інтереси. Наприклад: «1. Я веселий. 2. Я люблю читати...» Потім пришпильте аркуші собі на груди і починайте ходити й читати, що написали інші учасники тренінгу.

Вправа «Снігова куля»

Мета — вивчити імена. Вправу найкраще використовувати на другий день тренінгу.

Перший учасник називає своє ім'я. Наступний говорить спочатку це ім'я, а потім своє. Третій називає перші два імені, потім своє. Четвертий і решта учасників називають три попередні і своє.

Вправа «Павутиння»

Для цього варіанта потрібен клубок ниток, який учасники кидають одне одному в довільному порядку, і той, хто впіймав його, розповідає щось про себе. Потім «павутиння», що утворилося, розплутують у зворотному порядку, називаючи ім'я людини, якій кидають клубок. Таку вправу можна виконувати і з м'ячиком.

Вправа «Бінго»

(знайомство)

Грає на музичному інструменті	Любить собак	Читає детективи	Жити не може без серіалів
Має два сина	Займається спортом	Любить працювати на землі	Любить співати
Вміє в'язати	Любить відпочинок на природі	Гарно малює	Любить готувати смачні страви
Водить автомобіль	Вміє вишивати	Пише вірші	Гарно плаває
Любить подорожувати	Осінь – улюблена пора року	Театрал	Володіє іноземною мовою

1. Повідомте учасників про те, що ви зараз будете грати в рухливу гру, тому для цього вам необхідний певний простір.
2. На слова ведучого «Молекули рухаються» всі учасники рухаються по аудиторії в хаотичному порядку.
3. На слова «Молекули – по три», учасники мають об'єднатися в групи по три.
4. Ведучий повторює так декілька разів, утворюючи групи з різною кількістю учасників.
5. Останній раз називає таке число, скільки необхідно учасників для формування малих груп.
6. Зрештою повідомляє, що далі учасники будуть працювати у групах, які утворилися під час гри.

Учасники об'єднуються у трійки. Двоє беруться за руки і стають «тостером». Один заходить усередину. Він — «грінка». За командою «тостер» «тостери» міняються місцями. За командою «грінка» «грінки» міняються місцями. За командою «грінка готова» «грінки» підстрибують на місці.

Учасники об'єднуються у трійки. Двоє беруться за руки і стають «будинком». Один заходить усередину. Він — господар. За командою «будинок» «будинки» міняються місцями. За командою «господар», господарі міняються місцями. За командою «землетрус» усі міняються місцями.

Рухлива гра

«Молекули»

(об'єднання в групи)

Вправа

«Тостери-грінки»

Вправа «Будинки–

господарі—землетрус»

ГЛОСАРІЙ

Адаптація
освітнього процесу

– підхід, що змінює характер навчання, не змінюючи суттєво зміст, понятійну сутність освітнього завдання та очікувані результати, шляхом пристосування освітнього середовища, психолого-педагогічного процесу, освітньої програми, підбір методів та засобів навчання відповідно до ООП дитини.

Індивідуальна
програма розвитку

– документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання (ВР України, Закон «Про освіту» від 05.09.2017 N 2145-VIII)

Індивідуальний
навчальний план

визначає перелік навчальних предметів, послідовність їх вивчення, кількість годин, що відводяться на вивчення кожного предмета, і тижневу кількість годин.

Інклюзивне освітнє
середовище

– сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інклюзія
(англ. – inclusion)

– процес активного включення в суспільні відносини всіх громадян, незалежно від фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей.

Інклюзивно-ресурсний
центр

– це установа, яка створена з метою реалізації права дітей з особливими освітніми на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших навчальних закладах, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти.

Команда психолого-
педагогічного
супроводу дитини
з особливими
освітніми потребами

– взаємоузгоджена комплексна діяльність фахівців за участі батьків дитини з ООП, що спрямована на створення необхідних умов в освітньому процесі, спрямованих на розвиток особистості дитини, засвоєння нею знань, умінь і навичок, її самореалізації та соціалізації.

Модифікація
освітніх програм

– трансформація характеру викладення навчального матеріалу шляхом зміни освітніх цілей, змісту або концептуальної складності навчального завдання для конкретної особи з особливими освітніми потребами, у тому числі шляхом спрощення змісту та скорочення матеріалу, інтеграції двох або більше навчальних предметів.

– особа, яка має стійкі фізичні, психічні, інтелектуальні чи сенсорні порушення, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній і ефективній участі у житті суспільства нарівні з іншими.

Особа
з інвалідністю

– структурний підрозділ закладу післядипломної педагогічної освіти, основним завданням якого є методичне та аналітичне забезпечення діяльності ІРЦ.

Ресурсний
центр підтримки
інклюзивної освіти

– запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами;

Розумне
пристосування

– така організація освітнього процесу в класі, коли два чи більше педагоги спільно проводять навчання в єдиному фізичному просторі (класі).

Спільне
викладання

– дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну.

Універсальний
дизайн в освіті

**Нарощування потенціалу педагогічних працівників
щодо використання
Міжнародної класифікації функціонування,
обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ),
архітектурної доступності та універсального дизайну
в освітньому середовищі**

Керівництво для тренерів

Горбенко І. В., Федоренко О. Ф.

Нарощування потенціалу освітян та спеціалістів Інклюзивно-ресурсного Центру (ІРЦ) щодо використання Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ), архітектурної доступності та універсального дизайну закладів освіти

BC

$$x^2 - 5x + 6 = 0$$